

Motion till riksdagen

1987/88:U510

av Ivar Virgin (m)

om Sovjetunionens krigsföring i Afghanistan

För drygt åtta år sedan ockuperades Afghanistan av Sovjetunionen. Ockupationen är ett allvarligt övergrepp på ett oberoende alliansfritt land.

Det folkliga motståndet har under hela denna tid varit obrutet och snarast ökat i styrka efter hand. Motståndet har lett till ett ofattbart lidande för det afghanska folket. Över en miljon afghaner beräknas ha dödats under strider och krigshandlingar. Nära 60 % av dem dödades av flyg eller artilleri, 33 % av skottskador och 3 % av minor. Enligt FN-rapportören Ermacora uppgick antalet flyktingar som tvingats lämna sitt land till över 5 miljoner, 3,4 miljoner i Pakistan och 2,2 miljoner i Iran i augusti 1987. Flyktingantalet har från 1986 till 1987 ökat med ca 0,5 miljoner. En obetydlig del har återvänt till sitt hemland som en följd av den s. k. nationella försoningspolitiken. Av Afghanistans befolkning på 15 miljoner är drygt en tredjedel flyktingar utanför landets gränser. Ett otal afghaner är dessutom flyktingar i sitt eget land. I flyktinglägren är 75 % kvinnor och barn under 15 år. 96 % var på något sätt engagerade i jordbruksproduktionen.

Dessa siffror ger ett skrämmande vittnesbörd om att den sovjetiska taktiken gått ut på att ödelägga landsbygden systematiskt.

Flyktingarna har också skildrat hur grödorna bränts upp, husdjur slaktats och lagrad spannmål förstörts, allt för att göra landsbygden obeboelig.

I december 1986 tillkännagav Sovjetunionen sin avsikt att draga tillbaka en del av ockupationsstyrkorna på över 120 000 man. En obetydlig styrka har lämnat Afghanistan. Detta kan med fog betraktas som en skenmanöver, som inte i något avseende ändrat läget i Afghanistan. De som trodde på en ändring i den sovjetiska Afghanistanpolitiken har blivit besvikna.

En rapport från en oberoende grupp jurister från USA, Storbritannien, Malta och Sverige om mänskliga rättighetsläget i Afghanistan har utarbetats under 1987. Den bygger på ett stort antal förhör med flyktingar. Rapporten konstaterar att tortyr praktiseras av Khad, den afghanska hemliga polisen, då och då i närvaro av sovjetiska läkare eller tjänstemän.

Det finns bevis på att civilbefolkning hänsynslöst dödats av sovjetisk trupp. Ofta har det skett som en kollektiv bestraffning. 1949 års Genèvekonventioner innehåller ett absolut förbud mot varje form av kollektiv bestraffning. Exekutioner utan rättegång utförs i direkt strid mot internationell rätt.

Inhumana vapen används i krigsföringen. Vid flyganfall mot byarna har napalm använts. Civila har dödats och fått svåra brännskador. Enligt 1981 års konvention om särskilt inhumana vapen är det förbjudet att insätta brandvapen i anfall mot mål som ligger i befolkningscentra. I de afghanska

byarna finns inga militära mål. 1981 års konvention har ratificerats av Sovjetunionen, som därmed bör vara bunden av konventionens bestämmelser.

Mot. 1987/88
U510

Inom ockuperat område är väpnad motståndsrörelse tillåten enligt folkrätten. 1949 års Genèvekonventioner och 1977 års tilläggsprotokoll innehåller regler om skydd för medlemmar i en sådan rörelse. Sovjetunionen har aktivt deltagit i förhandlingarna om dessa regler. Man har hävdats att de inte är tillämpliga eftersom det afghanska motståndet utgörs av afghanska "banditer" för vilka inget folkrättskydd gäller. Större delen av Afghanistan's befolkning är enligt denna definition "banditer".

Enligt FN-rapportörens Ermacora senaste rapport har striderna mellan motståndsrörelsen och afghanska regeringstrupper med stöd av Sovjetunionen intensifierats sedan maj 1987 i provinserna Kandahar, Paktia, Ghazni, Baghlan och Vardak.

I samband med strider i Vardakprovinsen mellan 21 juni och 9 juli 1987 bombades som vedergällning byar varvid 100 hus förstördes, 50 civila döddes och växande gröda förstördes. På motsvarande sätt döddes i Kabulprovinsen 1987 mellan 7–15 augusti 85 personer till största delen kvinnor, barn och äldre personer. Förlusterna i civilbefolkningen uppgår enligt FN-rapporten till 14 172 från slutet av 1986 till september 1987.

Rapporten noterar också en väsentlig ökning av terrorhandlingar mot flyktinglägren i gränstrakterna till Pakistan. Mer än 4 000 döda har rapporterats.

Sverige har från början fördömt den folkrättsstridiga sovjetiska ockupationen och kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i konfliktens spår.

Vi stöder FN:s ansträngningar att söka en förhandlingslösning på konflikten som innebär tillbakadragandet av all sovjetisk trupp, att det afghanska folket ges möjlighet att själv bestämma sitt styrelseskick och sin framtid och att alla flyktingar ges möjlighet att återvända till sitt land utan risk. FN-resolutioner av denna innebörd har av generalförsamlingen antagits med stora majoriteter. (1987– 123 ja, 19 nej (östblocket) och 11 avstående.)

I dessa FN-förhandlingar bör dock motståndsrörelsen och ockupationsmakten delta. Det är en allvarlig brist att så för närvarande inte är fallet.

Världens största flyktingproblem har skapats av Sovjetunionens ockupation och krigföring i Afghanistan. Flyktingantalet har ökat kraftig genom åren. Målsättningen – att lägga landsbygden öde – har på många håll i Afghanistan uppnåtts efter krigsoperationer som entydigt måste fördömas av Sverige i alla sammanhang, där detta är möjligt.

Det är också viktigt att Sverige genom fortsatta konkreta hjälpinsatser visar sin solidaritet med det afghanska folket. Svenska Afghanistankommittén driver en verksamhet i Afghanistan av hög klass, som har tillvunnit sig internationell respekt genom sin effektivitet och verklighetsanpassning.

Det är viktigt att satsa på yrkesutbildning av flyktingarna så att de kan restaurera mark och markanläggningar och åter bedriva jordbruk i sina hemtrakter när möjlighet att återvända föreligger.

Med anledning av det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hjälp till det afghanska folket, framför allt genom Svenska Afghanistankommittén och andra frivilligorganisationer,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om yrkesutbildning av flyktingarna,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i internationella forum påtalar Sovjetunionens brott mot folkrätten,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i det internationella förhandlingsarbetet lägger särskild vikt vid en förstärkning av folkrättskonventionernas kontrollsystem,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör verka för att motståndsrörelsen och Sovjetunionen skall delta i de fredssamtal som i FN:s regi pågår om Afghanistan.

Stockholm den 25 januari 1988

Ivar Virgin (m)